

Rövid indokolás a család védelméről szóló törvénytervezethez.

Irta: Dr. Meszlény Artur.

A) Általános indokolás.

I. Ha kutatjuk annak az okát, hogy a házastársak személyes viszonya hazai jogunkban miért vadult el az utolsó évtizedek során és illetőleg miért nem volt képes a jogrend ennek az elvadásznak gátat vetni, a jogon kívül álló általános tényezők mellett, minők az erkölcsök egyetemes meglazulása, a nőnek az életközdelemben való bevonulása, a technikai eszközök tökéletesedésével karöltve járó nagyobb kényelem után keletkezett és a tömegek lelkét elfogó vágyakozás, stb., stb., — szemünkbe ötlük a házasság intézményes jogi szabályozásának rendkívüli gyengesége és hézagossága is. A házastársak személyes viszonyát nálunk tételes jogszabály egyáltalán nem rendezi, csupán a Magánjogi Törvénykönyv Törvényjavaslatának 111—124. §§-ai tartalmaznak egynehány általános jellegű jogtételt, amelyek a bírói gyakorlat kijegcesedett elveit codifikálták és amelyek ennél fogva jogszabály erejével bíróknak tekinthetők. Ez azonban édes-kevés, éspedig nem véletlenül, hanem szándékoltan kevés, mert az elmúlt évtizedek uralkodó szelleme a *laissez faire* jelszavának hódolt és egyenesen erkölcsi parancsnak tekintette azt, hogy a házastársak belső életébe hatóság bele ne avatkozzék, mindaddig, amíg a házastársak viszonya oly mértékben meg nem romlik, hogy a házasság felbontására kerül a sor.

A jognak ez az elvi nemtörődése a fennálló házassággal, természetesen azt jelenti, hogy a házastársakat a jog magukra hagyja és nem nyújt segédkezet még arra sem, hogy érvényt szerezzen ama kevés jogtételnek, amely a fentiek szerint fennáll. Valóban a M. T. T. idézett paragrafusai sanctio nélküli rendelkezések, *leges imperfectae*, amelyek legfeljebb közvetve és utólagosan, akkor kerülhetnek bírói megítélés alá, amikor, legtöbbszörre a H. T. 80. §. a) pontjának alkalmazása során, a házaselet feldultságát kell a bírónak megállapítania.

Amikor ennek a feltűnő hézagosságnak a kitöltésén fáradozunk, mindenekelőtt egy elvi kiinduló pontot kell keresnünk, egy általános elképzelést, amely alkalmas legyen arra, hogy a megalkotandó szabályok alája, mint egységes elv alá foglalhatók legyenek. Egy elvi deklarációra van szükség abban az irányban, hogy mi az, amit védeni akarunk és mi az, ami ellen küzdünk.

Abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy ezen a téren nem kell teljesen járatlan úton járunk, mert azt a jogtárgyat, amelynek oltalmát célul tűztük ki, feltalálta és jogi alakba öntötte a svájci magánjogi törvénykönyv nagynevű és zseniális megalkotója, *Huber Eugen*, volt berni egyetemi tanár, „Erläuterungen zum Vorentwurf des Eidgenössischen Justiz- und Polizeidepartements, Erstes Heft, Einleitung. Personen- und Familienrecht, Bern, 1901.” című és az indokolást helyettesítő munkálatában.

Ezekből a fejtegetésekből és a svájci magánjogi törvénykönyv 159—177. cikkeiből kiviláglanak a következők:

A házasságkötés folytán létrejön valami, ami azelőtt nem létezett s ami a társadalmi szervezetre nézve oly elsőrendű fontosságú, hogy a társadalom nem engedheti meg annak a felek kényve-kedve szerint való megtámadását, vagy megsemmisítését. Ez a fontos *novum* a házastársak szervezete, vagy mint a svájci magánjogi törvénykönyv mondja, a házastársak közössége, avagy, miként a T. 1. §-a nevezi, a *házassági közösség*, egy új jogi alakulat, amelyre mint primár szervezetedési formára a társadalom magasabb és komplikáltabb szervezete-
ket épít és ezért annak konzerválása már csak e magasabb szervezete-
k érdekében is elsőrendű szükség. Az emberi társadalom férfiakból és nőkből áll, s a két nemnek a társadalmi feladatokban való részesedése, annak módja és aránya ama primár szervezet mineműségétől függ, melyben egy férfi és egy nő e funkciók végzésére egyesül.

Mindezt nem most találtam ki és nem most foglaltam a legutóbb idézett mondatokba; e mondatok „A svájci polgári törvénykönyvről, Budapest, 1909” című monográfiám 280. oldaláról vannak véve, amely művemben az általam a társadalmi szervezet jogának nevezett és a vagyonjogtól elkülönülő jogterületet tüzetes és akkoriban új elméleti megvilágításon alapuló vizsgálat tárgyává tettem. Ezek a tanulmányaim vezettek egyáltalán arra, hogy most, amikor a család-
védelem problémája hazánkban aktualitást nyert, megpróbálkozzam az e művemben lefektetett gondolatoknak törvényhozási mű alakjában való megvalósításával.

E gondolatok gyakorlatilag abban kulminálnak, hogy a házasságkötés által létesült házassági közösséget és a szülők, gyermekek, házastársak és testvérek együttese által alkotott családi közösséget egyfelől vissza kell vezetni, amennyire lehet, a vallás oltalma alá, másfelől pedig alá kell rendelni az ú. n. *fürsorgliche Rechtspflege*, a perenkívüli bírósági eljárás intézményének és ezzel már a házasság fennállása alatt is alá kell támasztani jogilag úgy, hogy bontásra csak a menthetetlen és reménytelen esetek kerüljenek.

II. A vallást, mint az emberi élet egyik leghatalmasabb és az erkölcsi elvek érvényesülése szempontjából leghatékonyabb mozgató tényezőjét, az újkori jogfejlődés teljesen kikapcsolta ama motiváló eszközök sorából, amelyekkel a tömegindulatokat megfékezni és a szívet és békesség eszméit megvalósítani igyekezett. Ez végzetes hiba és talán a jelen tér az, amely alkalmas a rossz útról való letérés megkezdésére. A gondolatnak természetesen jogilag szabatosan körülírható határokra van szüksége, s ezért a T. a vonatkozó 17. §-ban olymódon igyekezett megtalálni a gondolat érvényesülésének lehető területét, hogy az egyház részéről való megintést oly házasság kérheti, aki házastársával egyházi házasságot is kötött. Az ily házastársról fel lehet tenni, hogy nem érzéketlen amaz egyháznak lelki behatásával szemben, amellyel házassági frigyét maga áldatta meg, s így egyfelől az ily házasságra feltehetőleg gyakorolni fogja ez a megintés az

attól várt hatásokat, másfelől pedig az egyház tekintélyén a sikertelen próbálkozás folytán nem esik csorba. Erős a hitem, hogy az egyházak igen hamar érvényesíteni fogják lelki hatalmukat és hogy a romlásnak induló házasságok nagy számát sikerülni fog ezzel a kizárólag lelki eszközzel egészségessé és boldoggá tenni. A részletes szabályozással alább a különös indokolás során foglalkozom.

III. Azok a házasfelek, akik egyházi házasságot nem kötöttek és illetőleg, akiknek valamelyike az egyházi megintés eszközét sikertelenül vette igénybe, egy más világi fórumra szorulnak avégből, hogy a bomladozni készülő házasság megmentéséhez hatósági támogatásban részesüljenek. Ezt a hatósági támogatást úgy konstruálom meg, hogy minden törvénytörvényes *családvédő bíró* rendeltessék ki, akihez a sértett fél panaszával fordulhat, aki *causae cognitio* után, ha annak helyét látja, a sértő felet írásban megintja, a megintés tartamára megteszi a szükségesnek mutatkozó ideiglenes intézkedéseket és ha mindez nem használ, végleges *családvédő intézkedésben* rendezi a felmerült konfliktust (T. 18—25. §§-ok). Az intézkedés mineműsége és mikéntje tekintetében a T. igyekszik a bírónak lehető szabad kezét engedni és csak általános korlátokat állít fel, pld. hogy az személyes szabadságától senkit sem foszthat meg, hogy pénzfizetésre irányuló marasztalást csak a tartásdíj kérdésében hozhatni, hogy a családvédő intézkedésben tekintettel kell lenni a család minden tagjának méltányos érdekeire, a család jóhírnevére, arra, hogy a házassági és családi közösség lehetőleg fennmaradjon és hogy senkit az elkerülhetetlenül nagyobb károsodás ne érjen, végül hogy az senkit sem kötelezhet oly magatartásra, amely az uralkodó erkölcsi felfogás szerint a szabad egyéni elhatározás számára van fenntartva. Egyes különleges intézkedéseket a T. külön is kiemeli és szabályoz, így jelesül az életközösség ideiglenes megszüntetését (T. 14. §.) és a férj adósainak utasítását arra, hogy pénzbeli vagy hasonló teljesítéseket kizárólag a feleség, vagy a kirendelendő eseti gondnok kezéhez szolgáltatassanak (T. 15. §.). Mindkét rendelkezés egyébként a svájci magánjogi törvénykönyv 170. és 171. cikkeiben találja mintaképét.

IV. A T. csaknem változatlanul felveszi az M. M. T. 113—122. §§-ait, egyfelől a teljesség kedvéért, másfelől azért, mert ezzel a még csak törvényjavaslat alakjában írott jogként szereplő e rendelkezéseknek kész törvényerőt kíván juttatni és azokat a T. 1. §-ában kifejezett elvi konstrukció alá subsumálja. Ennek az eljárási módnak egyébként már meg van a precedense a jelzálogtörvényben (1927: 35. t.-c.), amely szintén csaknem változatlan alakban kebelezte be az M. M. T.-nek a jelzálogjogra vonatkozó fejezetét.

V. A családvédő intézkedés és az ideiglenes intézkedés tekintetében igyekeztem támaszkodni a 23.800/1924. I. M. számú rendeletre, amelynek 1—17. §-ai viszont a maguk részéről sokat vettek át abból a törvénytervezetből, amelyet a végrehajtási jogról annakidején *Balogh Jenő* igazságügyminiszter úr megbízásából e sorok írója készítetett. Tulajdonképen ez a most említett törvénytervezet honosította

meg nálunk az ideiglenes intézkedést mint új jogintézményt és egyengette ezzel útját a bírói *cognitio* ama szabadabb és ezért hathatósabb érvényesülésének, amely a perenkívüli eljárást azután a merő formalizmusból kiemelte és a jogélet egy fontos, sőt nélkülözhetetlen faktórává tette.

VI. Az egyházi megintést, épp úgy mint a családvédő bíró intézkedéseit büntető rendelkezésekkel is alá kell támasztani, egyfelől azért, mert az egyházi megintést meg kell tartani a maga földöntúli tisztaságában és a lelkiekre szorítókozó hatékonysági körében, úgy hogy azt a házaselet, aki vétkes magatartásával az egyházi vagy világi megintés ellenére fel nem hagy, csak a világi bíróság vonhatja büntetőjogi felelősség alá, másfelől itt van az alkalom annak a rég érzett hiánynak a pótlására, hogy az a tartásra kötelezett, aki kötelezettségének vétkesen eleget nem tesz, erre büntetés útján is szoríttassék és illetőleg az a tartásra kötelezett, aki könnyelmű életmód folytatásával, szeszcsitalok, vagy más bódítószerek mértéktelen élvezetével, vagy a jóerkölcsbe ütköző egyéb magatartásával szándékosan juttatta magát oly helyzetbe, hogy tartási kötelezettségének eleget tenni nem tud és ezáltal a tartásra jogosultat szükségbe vagy nyomorba juttatja, megkapja megérdemelt büntetését (T. 26. §.). A jogosultak körét a T. a fel- és lemenőkre és a házastársakra szorítja.

Egyes kisebb elvétések kihágási szankcióra szorulnak (T. 27. §.).

VII. A házassági jogon a T. igyekszik minél kevesebb módosítást tenni (28. §.). Mindössze a következő újításokra van szükség:

a) Hűtlen elhagyás alapján folyamatba tett bontóperben a családvédő intézkedésben elrendelt különülésnek, az életközösség megszüntetésének jogos okaként kell szerepelnie, mert ellenesetben a családvédő intézkedés maga állítaná elő a H. T. 77. §. a) pontján alapuló bontó okot és így céljával homlokegyenest ellenkező eredményre vezetne.

b) A H. T. 80. §-a körében a bírónak szabadon kell mérlegelnie azt a körülményt, hogy a házasefél a lelkészi, vagy bírói idézésre meg nem jelent, úgyszintén, hogy a lelkészi vagy bírói megintésnek vagy az ideiglenes intézkedésnek, avagy a családvédő intézkedésnek eleget nem tett. Jelesül szabadon kell ezt mérlegelnie mind a vétkesség, mind a házasság feldultságának kérdése szemszögéből.

c) A bontóper megindítása után természetesen már nem lehet többé helye sem megintésnek, sem családvédő intézkedésnek, s a folyamatban lévő panaszeljárást nyomban hivatalból meg kell szüntetni. A bontókereset beadásával az ügy folyamata a fennálló jog magánjogi és perjogi intézményeibe torkollik be és további rendezést nem igényel.

d) Semmisségi, vagy megtámadási per esetében a panaszeljárást hivatalból fel kell függesztetni és azt csak akkor lehet folytatni, ha a házasságot jogerősen érvényesnek mondották ki és a panaszos kérelmét kifejezetten fenntartja. Ha ugyanis kétséges, vajjon érvényes házasság fennáll-e vagy sem, akkor mindenekeelőtt ezt a kérdést kell

tisztázni és csak azután és abban az esetben, ha a házasság érvényesnek mondatott ki, lehet foglalkozni ennek a házasságnak a megmentésével. Minthogy pedig az ilyen per esetleg huzamosabb ideig eltarthat, amely alatt a házaselek személyes viszonya ismét rendbe jöhet, vagy más változások történnek, amelyek folytán a panaszeljárás iránti kérelem tárgytalanná válik; célszerűnek mutatkozik a felfüggesztett eljárást csak újabb kérelemre folytatni. Mindezek a szempontok egyformán érvényesülnek a H. T. 104. §-ában szabályozott ágytól és asztaltól való elválasztás esetében is, miértis azokat erre az esetre is ki kell terjeszteni.

B) Különös indokolás.

I. Házassági közösség.

Az 1. §-hoz. Minden társadalomnak megválna a maga javakat felosztó rendje, éppen úgy, mint munkarendje. Az utóbbit, a társadalmi együttműködés rendjét a mi kapitalisztikus társadalmi rendünk sem nélkülözheti, noha azt túlnyomóan a törvény paragrafusainak sorai közt kell kiolvasni. Azokat a jogszabályokat, amelyek a társadalom egyéneinek ezt az összeműködtetését célozzák, a társadalmi szervezet jogának neveztem; ami a szabályok e csoportjának levonása után visszamarad, az a tulajdonképpeni vagyoni jog, ama jogszabályok összege, amelyek az emberi célok megvalósításának anyagi eszközeit, a javakat, e céloknak szolgáló vagyonokká egyesítik, amely szabályok meghatározzák, mikép jutnak az egyes javak e vagyonkörökbe és mikép szabadulnak ismét ki azokból. A társadalmi szervezet szabályainak vannak bizonyos jellegzetes vonásai, amelyek azok illetően elkülönítését indokolják. Így jelesül, hogy az a munkakör, amely az egyest, a társadalmi szervezetben elfoglalt állásából kifolyóan megilleti, nemcsak jogosítvány, de egyuttal kötelezettség is, csak úgy, mint a közjogi funkciók. Nem illik bele a római jogelmélet által kifejlesztett alanyi jog fogalmába. A társadalmi szervezet joga csak annyiban és azért ruházza fel a társadalom egyes tagjait e jogosítványokkal, hogy az őket bizonyos előfeltételek alapján megillető társadalmi funkciót helyesen tölthessék be. E jogosítványokkal ők nem rendelkeznek kényük-kedvük szerint; e jogosítványok gyakorlásáért és miként való gyakorlásáért ők felelősek, azok gyakorlására őket a társadalom többé-kevésbé szigorú kényszereszközökkel szorítja, azokban jog és köteleesség elválaszthatatlan módon egybe van forrva. További sajátossága a társadalmi szervezet jogának az, hogy alanyai kizárólag személyek; vagyonösszességeket nem illethet meg. A társadalmi szervezet joga továbbá nem ismer jogutódlást; e jogok és köteleességek szigorúan személyhez kötöttek.¹⁾

A most röviden érintett jellemvonások együttsége adja meg azt a pozíciót, amelyet valamely egyén a társadalmi szervezethez tartozó egyes közületekben elfoglal. Ilyen közület a házasságkötés

¹⁾ Így *Meszlény*: A svájci polg. törvénykönyvről, id. m. 101. s k. 11.

által létesített család is. A család a társadalom elemi szervezete: Schaffle szerint ugyanaz, mint az állati szervezetben a sejt. A család az a szervezetjogi forma, amelyben a társadalom személyállagának felfrissülése, konzerválása végbemegy; a családi élet az a forma, amelyet a társadalom az egyén számára az ő populatorius funkciójának betöltése végett fenntart és különböző kedvezményekben részesít. Nemcsak a következő generáció világrajövetele, hanem annak testi és szellemi nevelése útján egész sorsa és boldogulása is a család kezebe van letéve.¹⁾

A családnak ezt az alapvető jelentőségét a T. azzal a konstrukcióval igyekszik jogi megjelenési formába önteni, hogy a házasságkötés tényével a házaspár között egy új jogalakulatot létesít: a házassági közösséget. Ez a közösség abban különbözik a T. 16. §-ában konstruált családi közösségtől, hogy az kizárólag a házaspárra szorítkozik, míg a családi közösségbe a szülők, gyermekek, házastársak és testvérek tartoznak. A házassági közösség tehát szűkebb, a családi közösségeknek mintegy alsóbb fokozata a jogi értelemben vett családi közösséggel szemben. Ez a konstrukció eltér a svájci magánjogi törvénykönyvtől, mert abban bennefoglaltatnak a házastársak közös gyermekei is.²⁾ A T. kodifikatorius céljainak azonban jobban megfelel a házassági közösségnek kizárólag a házastársakra szorítása, mert főcélja az, hogy a házasságok fennállásuk alatt lelki és világi oltalomban részesüljenek. A gyermekek ebben a közösségben csak mint kedvezményezettek, vagyis a gondoskodás passzív tárgyai szerepelnek, amihez nem szükséges, hogy ők maguk személyileg a közösségbe tartozzanak, ami azzal az elméleti könnyebbséggel jár, hogy férj és feleség szervezetjogi pozíciója a maga tisztaságában domborodik ki. Ha ugyanis a gyermek is tagja volna a közösségnek, akkor számára a dolog természeténél fogva egy külön és a házastársi pozíciótól tartalmilag teljesen elütő pozíciót kellene konstruálni, ami rendkívül megnehezítené a helyes törvényhozási szabályozást.

A jelen paragrafus egyébként csak a házassági közösség elvi, fogalmi meghatározását és a közösségből a házastársakra háruló kötelezések rövid megjelölését tartalmazza, mert a házasság erkölcsi tartalmát nem óhajtja törvényhozási szabályozás tárgyává tenni. Csupán a hűség kötelezettségét emeli ki, anélkül, hogy ennek is közelebbi jelentőségét megadná. Az egyébként, hogy a házastársakat a hűségi kötelezettség terheli, már a Code Napoleon 212. cikkében megvan állapítva („Les époux se doivent mutuellement fidélité, secours, assistance”). A házassági közösség szempontjából csak a hűségnek van jelentősége, azért, mert a házaspárnak ez az érzülete szükséges első sorban ahhoz, hogy a házassági közösség ép és tiszta maradjon.

A házassági közösségnek ez a konstrukciója adja meg tulajdonképpen elvi alapját, magyarázatát és megokolását azoknak a részletrendelkezőeknek, amelyek a házastársak személyes viszonya tekintetében

¹⁾ Meszlény id. m. 310. l.

²⁾ Erläuterungen I. 143. lap.

tében jogunkban ösödöktől fogva érvényesek és amelyeket a M. M. T. 113. és következő §§-ai foglaltak írott jogszabály alakjába. E rendelkezéseknek tehát a jelen 1. §. mintegy a fejévé és összefoglaló tényezőjévé válik és ezért ezek a rendelkezések egész más és sokkal hathatósabb és egységesebb köntösben jelentkeznek akkor, ha egy ilyen összefoglaló konstrukció megadja a lehetőségét annak, hogy a részletrendelkezések közt elkerülhetetlenül támadó hézagok az elv szemlertartásával kiegészíthetők legyenek. Ezért az itt felállított koncepciótól a házastársak személyes viszonyára vonatkozó anyagi jogszabályok felfrissülését, továbbfejlődését és az élethez való jobb simulását is remélni lehet. A hűségi köteletség egyébként a M. M. T. 111. §-ában is mint egyedüli köteletség van kiemelve, amely paragrafustól a jelen 1. §. amúgy is csupán a házassági közösség konstrukciójának felállításában tér el. A rendelkezések legislatív tartalma egyebekben lényegileg azonos. Míg azonban a M. M. T. a hűséget csak a másik házastárssal szemben követeli meg, addig a T. elvi jelentőségűnek tekintti azt az újítást, hogy a hűségi köteletség a jelen §-ban a házassági közösséggel, a 16. §-ban pedig a családi közösséggel magával szemben is fennálljon. Ezzel akarja kifejezni azt a kívánalmat, hogy a közösség tagjai magát a közösséget tekintsek szentnek és értékesnek, ahhoz ragaszkodjanak a végsőig és annak kedvéért hozzanak meg minden áldozatot egészen az önmegtágadásig. Nem változtat semmit, hogy a közösség iránti hűségi köteletség éppúgy szankció nélküli, mint a házastárssal szemben, mert itt egy általános elvi irányadásról van szó, amelyet a feleknek és a bírónak (lelkésznek) kell az életbe átvinniök: az előbbieknél a közösség eszméjéhez való ragaszkodással, az utóbibaknál azzal, hogy a közösség iránti hűség megsértését éppoly súlyos, vagy talán még súlyosabb elvétésnek tekintsek, mint a másik fél iránti hűség megszegését, illetőleg az utóbbit főleg azért és abból a nézőszögből ítéljék el, mert abban a közösségi eszme megsértését látják.

A 2—5. §-okhoz. Szó szerinti reprodukciója a M. M. T. 112—115. §-ainak.

A 6. §-hoz. A M. M. T. 116. §-a körében szükségesnek láttam, hogy attól bizonyos nüanszokban eltérjek. Az idézett paragrafus szerint a feleség minden további nélkül és minden esetben köteles a közös háztartásban házi munkát végezni és férjét keresetében közremunkálással támogatni. Ez a rendelkezés így nem fedi az élet kívánalmait és gyakorlatilag nem is érvényesül, mert a férjnek lehet oly társadalmi pozíciója, amely egyenesen kizárja a feleség aktív közreműködését, amit a jognak is honorálni kell. Ezért a feleség e kötelezettségét a férj hozzájárulásától teszem függővé, illetőleg attól, hogy azt a házassági közösség érdeke így kívánja. Így szabályozza egyébként a kérdést a svájci magánjogi törvénykönyv 167. cikke is, azzal, hogy ha a férj hozzájárulását jogos ok nélkül megtagadja, a feleség a bíróhoz fordulhat. Ezt a gondolatot teszi magáévá a T. 6. §. 2-ik bekezdése.

A paragrafus átveszi a M. M. T. 116. §-ának azt a rendelkezését, hogy a feleség köteles a házassági terhek viseléséhez saját jövedelméből is méltányosság szerint hozzájárulni, azonban ezt ahhoz a feltételhez köti, hogy ezt a házassági közösség érdeke így kívánja. Természetesen hozzáteszi a jelen paragrafus azt, hogy ha a feleség e kötelességének teljesítését elmulasztja, panaszeljárásnak (T. 17—25. §-ok) van helye. Ezzel létesül a kapcsolat a jelen paragrafusban foglalt elvi rendelkezések és a T.-ben szabályozott eljárások között.

A 7. és 8. §-okhoz. Azonosak a M. M. T. 117. és 118. §-aival.

A 9. §-hoz. Némi, a dolog természetében rejlő módosítással megfelel a M. M. T. 119. §-ának.

A 10—12. §-okhoz. Azonosak a M. M. T. 120—122. §§-aival.

A 13. §-hoz. Utánképzése a svájci magánjogi törvénykönyv 169. cikkének azzal a módosítással, hogy a házastárs vétkes magatartása esetére utalást tartalmaz a panaszeljárásnak nevezett perjogi intézményekre. Lényegében ez a paragrafus adja meg az adott esetben az egyháznak, egyébként pedig a családvédő bírónak az anyagijogi szabályt ahhoz, hogy a T. által szem előtt tartott beavatkozást a házasság életébe foganatosítsa.

A T. 13—15. §§-ai egyébként egyuttal néhány különösen kiemelt esete annak, hogy mikor foghat helyt a panaszeljárás. Ezt a külön kiemélést az indokolja, hogy ezek az esetek egyfelől a konfliktusok leggyakoribb és legkomolyabb formáit foglalják magukban, másfelől pedig legalkalmasabbak is a panaszeljárásban megtestesített beavatkozásra. Ezért súly fekszik azon, hogy különösen ilyen új jogintézménynél a törvény alkalmazói tisztában legyenek azokkal a legfontosabb esetekkel, amikor a törvény beavatkozásukra számít.

A 14. §-hoz. Utánképzése a svájci magánjogi törvénykönyv 170. cikkének, azokkal a módosításokkal, amelyeket a svájci jogtól sokban eltérő jelen T. az eljárási részben megvalósít.

A 15. §-hoz. Az itt kimondott elv utánképzése a svájci magánjogi törvénykönyv 171. cikkének, azonban azt hozzá kellett idomítani egyfelől a T. eljárási rendelkezéseihez, másfelől pedig magán- és perjogunk egyéb, a svájcitól eltérő tartalmához. Meg kellett jelesül határozni a feleség, illetőleg eseti gondnok kezéhez a harmadik adós részéről teljesített szolgáltatás mentesítő hatásának magánjogi előfeltételeit.

II. Családi közösség.

A 16. §-hoz. A jelen paragrafus konstruálja meg a családi közösségek második, felsőbb fokozatát, a házassági közösséggel, mint alsóbb fokkal szemben, amelyben már nemcsak a házasság, hanem szülők, gyermekek, házastársak és testvérek együtt szerepelnek. Ez a konstrukció azt a célt tartja szem előtt, hogy igyekezzék visszaállítani a régi és boldogabb idők szorosabb családi együttélését oly mértékben, amennyire azt a megváltozott viszonyok megengedik. Ez az együttélés nem kell, hogy külső, kézzelfogható tényekben jelentkezzen és távol áll a T.-től, hogy a család tagjainak önállóságát bármily irány-

ban korlátozza. Azonban a rendelkezések, amelyeket tartalmaz, jelesül a közösség javán való egyetértő munkálkodás, a hűségi kötelesség és a támogatási kötelesség egyfelől a személyes mozgásszabadságot a legnagyobb mértékben kíméli, másfelől azonban mégis egy bizonyos motivációt igényeszik nyújtani abban az irányban, hogy az egyén azt a családot, amelyhez tartozik, magához közelállónak tekintse, annak érdekeit életvitelében szem előtt tartsa és az együvé tartozás érzését ápolja.

Ani jelesül a támogatás kötelezettségét illeti, az is elsősorban csak erkölcsi és nem pénzbeli; pénzbeli csak akkor, ha ezt a kötelezett vagyoni helyzete megengedi és akkor is csupán természetes kötelezettség, ami per útján nem érvényesíthető. A támogatást a T. élesen megkülönbözteti a tartástól, amelynél az pénzszolgáltatás esetében is rendszerint kevesebb; hogy mennyi, az a kötelezettnek egyéni elbírálására van bízva. Külön kiemeli a paragrafus, hogy e rendelkezések nem érintik a rokonok eltartására vonatkozólag fennálló szabályokat.

III. Panasz eljárás.

A panasz eljárásnak a T. konstrukciója szerint két fokozata van: az egyik az intő eljárás, a másik pedig a családvédő intézkedésbe torkolló bírói eljárás. Az intő eljárás bifurkálva van aszerint, vajjon a házaspár egyházi házasságot is kötöttek-e, mely esetben a házaspár jogában áll az illetékes lelkészhez fordulni (T. 17. §.). Akár egyházi házasságot is kötöttek a felek, akár pedig nem, a házaspár közvetlenül is fordulhat a családvédő bíróhoz. Családvédő intézkedés kibocsátására mindkét esetben csak a családvédő bírónak van hatásköre.

A 17. §-hoz. E paragrafus kísérli meg, hogy az arra alkalmas esetekben az egyház lelki befolyását jogilag megkötött formában hasznosítsa a házasságok fenntartása érdekében. A rendelkezések úgy vannak megfogalmazva, hogy azok az egyházakra vonatkozólag semmiféle kényszert, vagy állami beavatkozást ne tegyenek szükségessé. Amit az állam az egyházaktól kíván, az csak annyi, hogy a hozzáforduló felekről és a megintési esetekről rövid feljegyzéseket készítsenek, a megintő határozatot a feleknek hiteles alakban adják ki, abban adják elő a megintés okául szolgáló tényeket, lehetőleg annak naptárilag megjelölt időpontját, röviden utaljanak a megintés okára és adott esetben a büntető eljárás megindítása végett a hatóságnak tegyenek jelentést. Az eljárás részleteit a bevett vallásfelekezetek saját önkormányzatuk körében szabályozzák. Teljesen szabad kezét ad a paragrafus az egyháznak abban, hogy kíván-e és milyen mértékben és módon a házaspárokra lelki behatást gyakorolni. A házaspár ott állanak a lelkész előtt, ennek módjában áll a konfliktus okaiba bepillantást nyerni, a felekre belátása szerint lelki behatást gyakorolni, esetleg még a megintést is mellőzni és a megintést olyan lelki szankcióvá kifejleszteni, amelyet csak komolyabb és súlyosabb esetekben alkalmaz. A meg-

intésnek magának is kizárólag erkölcsi hatása van és semmiféle szankcióval azt nem lehet összekapcsolni. Ami hozzá a T. szerint a továbbiakban fűződik, az már kívül esik az egyház hatókörén és csupán előfeltételül szolgál az esetleges ideiglenes vagy családvédő intézkedésnek. A büntetőjogi következményekről, amelyek a megintés hatástalanságához fűződnek, alább a 26. §-nál lesz szó.

Abból folyólag, hogy a lelkészi megintés a T. intenciója szerint kizárólag a házasfelekre gyakorolt lelki behatásban merül ki, ebben az eljárásban elvileg ki kellett zárni a képviselőt. Denaturalizálná az egész elgondolást; ha a házasfelek nem személyesen lennének jelen a lelkész előtt, hanem ott akár ügyvédi, akár más meghatalmazottjuk működne.

A 18. §-hoz. E paragrafus tartalmazza a bírósági szervezetben szükséges intézkedéseket avégből, hogy minden törvényszéknél családvédő bíró álljon rendelkezésre. Az eljárást a törvényszékek hatáskörébe tartottam utalandónak, ahol a házassági perek is folynak.

A 19. §-hoz. A családvédő bírónak a megintés tárgyában hozott végzése ellen a T. fellebbezést nem enged, mert azt egyfelől a francia referé-hez hasonlóan óhajtja kiépíteni, másfelől pedig a családvédő bírót rá akarja nevelni arra, hogy minden hivatalos ellenőrzés nélkül, teljesen szabad belátása szerint igyekezzék a menthető házasságokat megmenteni. Miként a 17. §. a lelkészt egy bizonyos fokig bírói hatáskörrel ruházza fel, úgy a családvédő bírót a T. bizonyos mértékig lelkészi funkciók teljesítésére utalja, amelyek nem tűrnek meg a felsőbb hatóságok felügyeletét és ellenőrzését. S miként a lelkész a megintést már csak a súlyosabb és komolyabb esetekben fogja tényleg kibocsátani, úgy a családvédő bíró is tartogassa azt komoly fegyverként és igyekezzék a csekélyebb konfliktusokat kizárólag békítéssel, felvilágosítással és rábeszéléssel elrendezni. Ez a feladat sok türelmet, sok elmélyedést és sok emberszeretet igényel. Az igazságügyi adminisztráció feladata lesz, hogy az erre alkalmas bírakat kiválogassa.

Míg a lelkészi megintés kizárólag a házasfelek egymáshoz való viszonyára szorítkozik és így szorosan a T. 1. §-ában meghatározott házassági közösség körére marad szorítva, addig a családvédő intézkedés a T. 16. §-ában körülírt családi közösség összes ügyeit is magában foglalja és így hatályosulhat egyfelől a házasfeleknek nem egymáshoz, hanem a családi közösség egyéb tagjaihoz való személyes viszonyaiban, másfelől pedig a házasfeleken kívülálló családtagok egymásközi viszonyaiban is. Ezért a T. a 19—25. §-okban rendelkezéseit oly szövegben formulázza, hogy azok ne pusztán a házassági közösség ügyeiben nyerhessenek alkalmazást.

A családvédő bíró a szükséghez képest ideiglenes intézkedéseket tehet a megintés hatályának tartamára, ha ez a panaszos jogállapotának biztosítására szükségesnek mutatkozik. Ha ilyen intézkedés nem szükséges, akkor a családvédő bíró végleges intézkedésben határoz, amelyet a T. „családvédő intézkedés”-nek nevez.

A T. nem kívánja megkötni a bíró kezét sem az ideiglenes, sem

a családvédő intézkedés tartalma tekintetében. Erészben csupán egykét általános korlátot állít fel (T. 19. §. 4. bekezdés, 21. §. 4. bekezdés). Egyebekben e részben már az általános indokolásban elmondottuk a szükségességeket.

A 20. §-hoz. E paragrafusban van meghatározva a megintésnek a családvédő intézkedéshez való viszonya. A szövegezésre bizonyos hatást gyakorolt a svájci magánjogi törvénykönyv 169. cikkének 2. bekezdése.

A 21. §-hoz. E paragrafusban igyekeznek a T. utasítást adni a családvédő bírónak a családvédő intézkedés tartalma tekintetében. A rendelkezések önmagukért beszélnek és ezért közelebbi indokolásuk mellőzhető.

A 22. §-hoz. E paragrafus tartalmazza a családvédő intézkedést megelőző eljárásnál szükséges különleges eljárási szabályokat. Megokoltságuk nyilvánvaló.

A 23. §-hoz. E paragrafusban vannak összefoglalva az ideiglenes intézkedésekre vonatkozólag szükséges eljárási szabályok. Túlnyomó részük a 23.800/1924. I. M. sz. rendeletből vannak átvéve és ehhez képest már kiállották a gyakorlat tűzpróbáját.

A 24. §-hoz. E paragrafus egyfelől az eljárás költségei tekintetében rendelkezik, másfelől pedig a tudva valótlan előadás alapján kieszközölt ideiglenes intézkedésért a kérelmező kártérítési felelősségét és megbírsághozhatóságát statuálja. Ami a költségkérdést illeti, módot kell adni a családvédő bírónak arra, hogy komplikáltabb eseteket a törvény rendes útjára utasítson, nehogy figyelmét és idejét ilyen mellékkérdések kössék le. Viszont tovább is együttélő házaspárok ügyeiben a költség kérdésében a határozathozatalt mellőzni kell, nehogy ez újabb Eris almáját képezze a házaspárok között.

A 25. §-hoz. E paragrafus a fellebbezés kérdését szabályozza. A végleges családvédő intézkedés ellen egyfokú fellebbezést kell engedélyezni, mert valamilyen módnak mégis kell lennie arra, hogy bírói tévedések helyrehozhatók legyenek. Azok a szempontok, amelyek a megintés tárgyában hozott határozatok és az ideiglenes intézkedés esetében a fellebbezés kizárása mellett szólnak, itt kevésbé esnek latba. Minthogy pedig a fellebbezés során bonyolultabb természetű jogkérdések is felmerülhetnek, szükségesnek mutatkozik a felfolyamodás tekintetében ügyvédi kényszer statuálása. A családvédő bíró előtti eljárásban nincs ugyan ügyvédi kényszer, de a felek ügyvéddel képviseltethetik magukat (T. 19. §. 5. bekezdés). Csak a lelkész előtt van kizárva a képviselő (T. 17. §., 1. fent).

IV. Büntető rendelkezések.

A 26. §-hoz. A T. rendelkezéseinek hatályossá tételéhez elkerülhetetlen bizonyos cselekményeknek büntető szankció alá helyezése. Jelesül, szükséges megbüntetni azt a házastársat, vagy családi közösség tagját, aki a végrehajtható családvédő intézkedésnek nem tesz eleget. Másként a családvédő intézkedésnek nem is lehet a nél-

különbözhetetlen tekintélyt és súlyt megadni, mert közvetlen kényszerhez a dolog természeténél fogva nem folyamodhatunk, a pusztá magánjogi jogkövetkezmények pedig, minő a kártérítés, vagy pénzbeli elégtétel, az esetek túlnyomó többségében hatástalanoknak bizonyulnának. De vétséggké kellett nyilvánítani azt is, ha valaki a lelkeszi vagy bírói megintés ellenére vétkes magatartását szándékosan továbbfolytatja, mert a megintésnek is meg kell adni az államhatalom parancsszavából folyó tekintélyt.

Az említettekén kívül a jelen paragrafus még két speciális tényállást állapít meg arra az esetre, ha a tartásra kötelezett e kötelezettségének szándékosan nem tesz eleget, vagy magát könnyelmű életmód folytatásával, szeszcs italok, vagy más bódítószerek mértéktelen élvezetével, vagy a jóerkölcsbe ütköző egyéb magatartásával szándékosan juttatta oly helyzetbe, hogy tartási kötelezettségének eleget tenni nem tud és ha ez a tartásra jogosultat szükségbe, vagy nyomorba juttatta. Számos külföldi törvényhozás már huzamos idő óta rendelkezik ilyen jogszabállyal, így többek között Ausztria is, s ennél fogva nem jelent merész újítást, ha a tartási kötelezettség szándékos elhanyagolását büntetendő cselekménnyé minősítjük. Sőt ez lényeges kiegészítő részeként jelentkezik annak a jogfejlődésnek, amely a tartási kötelezettséget a rokonságból folyó oly erkölcsi szabállyá igyekszik emelni, amely minden más vagyoni jogi kötelezettséget messze megelőz; azért, mert ártatlan harmadik személyek létfeltételeinek biztosítását célozza.

A 27. §-hoz. E paragrafus két kihágási tényállást állapít meg, kisebb, formális jelentőségű elvétések esetére.

V. Vegyes és életbeléptető rendelkezések.

A 28. §-hoz. E paragrafus rendelkezéseinek indokolását már az általános indokolásban megadtuk.

A 29. §-hoz. E paragrafus a szokásos életbeléptetési rendelkezéseket tartalmazza. A büntető rendelkezések visszaható erejének kizárása a Btk. 1. §. 2. bekezdésében meghatározott alapelv folyománya.

Beck Salamon,

szerkesztőségünk illusztris tagja és a Polgári Jog egyik megalapítója most ünnepelte ötvenedik születésnapját. Barátai és tisztelői nagy számmal üdvözölték őt ez alkalommal. A Polgári Jog is csatlakozik az üdvözlőkhöz, az üdvözlésnek azt a módját választva, mely legméltóbb az ő egyéniségéhez. Leközzöljük eddigi irodalmi működésének bibliográfiáját.

Szinte hihetetlen az eszméknek az a gazdagsága, amelyek műveiben, cikkeiben megszólalnak. Az új kategóriáknak egész tömkelegével gazdagította Beck a polgári jog tudományát. A rendeltetéses javak, az érdekeszme gondolata, a különböző szociális szempontok érvényrejuttatása